

Vergaderjaar 2023–2024

31 288

Hoger Onderwijs-, Onderzoek- en Wetenschapsbeleid

Nr. 1147

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 21 juni 2024

Deze week verschijnt het jaarverslag 2023 van het landelijke programma Erkennen & Waarderen en worden de resultaten van de eerste Erkennen & Waarderen cultuurbarometer gepubliceerd.¹ Ik heb aan uw Kamer toegezegd jaarlijks informatie te sturen over de voortgang van het programma Erkennen & Waarderen.² In deze brief schets ik kort de gemaakte voortgang in 2023 en informeer ik uw Kamer over de resultaten van de Erkennen & Waarderen cultuurbarometer. Met deze brief bouw ik voort op mijn brief van vorig jaar over de voortgang van het programma³ en mijn recente brief aan uw Kamer over Erkennen & Waarderen en de internationale praktijk bij wetenschapsfinanciers.⁴

Erkennen & Waarderen

In november 2019 hebben de publieke kennisinstellingen en onderzoeksfinanciers de position paper «Ruimte voor ieders talent; Naar een nieuwe balans in het erkennen en waarderen van wetenschappers» gepubliceerd.⁵ Hierin gaven zij aan te zullen werken aan een bredere erkenning en waardering van het werk van wetenschappers door meer oog te hebben voor de verschillende taken en talenten van wetenschappers. Daaruit volgde een landelijk veranderprogramma waarvan de uitvoering sinds 2022 gezamenlijk gefinancierd wordt door de genoemde kennisinstellingen en OCW.

¹ Beide worden gepubliceerd op de website <https://recognitionrewards.nl/>.

² Aanhangsel Handelingen II, 2021–2022, nr. 2276

³ Kamerstuk 31 288, nr. 1028.

⁴ Kamerstuk 31 288, nr. 1109.

⁵ <https://recognitionrewards.nl/wp-content/uploads/2021/07/Position-paper-Ruimte-voor-ieders-talent.pdf>. Dit position paper is ondertekend door Universiteiten van Nederland, de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra, de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek en ZonMw.

Het programma kent vijf ambities:

1. een grotere diversiteit van loopbaanpaden en profielen voor wetenschappers;
2. het beoordelen van zowel individuele als teamprestaties van wetenschappers;
3. focus op de kwaliteit van het wetenschappelijk werk (en minder op kwantiteit);
4. alle aspecten van *open science* stimuleren;
5. goed academisch leiderschap stimuleren.

Voortgang in 2023

Zowel op nationaal niveau, als binnen de instellingen, faculteiten, instituten, afdelingen en teams, wordt hard gewerkt aan de beoogde cultuurverandering. Het landelijke programma zorgt voor de samenhang in de implementatie. Het jaarverslag 2023, bijgevoegd bij deze brief, gaat alleen over het landelijke programma. Daaruit blijkt dat er ook in 2023 flinke stappen zijn gezet om de beoogde cultuurverandering aan te jagen.

Ik licht hier graag een aantal mijlpalen uit. Ten eerste publiceerden de Nederlandse kennisinstellingen en wetenschapsfinanciers in 2023 de routekaart «Ruimte voor ieders talent in de praktijk», waarin zij concreet aangaven welke acties zij de komende jaren willen realiseren.⁶ Dit is een belangrijke stap om Erkennen & Waarderen definitief te verankeren in de praktijk. Uit het jaarverslag blijkt tevens dat alle instellingen in 2023 bezig zijn geweest met het realiseren van differentiatie en dynamiek in de loopbaanpaden van wetenschappers. Een derde van de universiteiten heeft in 2023 al een centraal kader met uitgangspunten voor de loopbaanpaden van wetenschappers vastgesteld. Er zijn afspraken over Erkennen & Waarderen in de cao Nederlandse Universiteiten 2023–2024 opgenomen. Daarnaast zijn er weer veel bijeenkomsten georganiseerd om de dialoog over Erkennen & Waarderen voort te zetten, samenwerking te versterken en ideeën op te doen voor de implementatie. Ook is het goed om terug te lezen dat Nederland zeer actief is op internationaal niveau, zoals in de *Coalition for Advancing Research Assessment*.

Tot slot is het adviesrapport «Het ranken van de universiteit: Over de effecten van rankings op de academische gemeenschap en hoe daar mee om te gaan» gepubliceerd.⁷ Daarmee is er meer duidelijkheid gekomen over hoe de Nederlandse instellingen in de toekomst om willen gaan met wereldwijde ranglijsten van universiteiten, ook wel *league tables* genoemd.⁸ Universiteiten van Nederland (UNL) heeft in een bestuurlijke reactie aangegeven de analyse te onderschrijven dat het gebruik van de *league tables* problematisch is. De universiteiten zullen onder andere veranderingen doorvoeren in hun gebruik van de *league tables*, bijdragen aan het ontwikkelen van alternatieven en op internationaal niveau op zoek gaan naar draagvlak voor de aanbevelingen in het adviesrapport.

Resultaten van de eerste Erkennen & Waarderen cultuurbarometer

Gedurende de looptijd van het programma wordt er tweemaal een Erkennen & Waarderen cultuurbarometer uitgezet om inzichtelijk te maken

⁶ <https://recognitionrewards.nl/wp-content/uploads/2023/04/Ruimte-voor-ieders-talent-in-de-praktijk-Routekaart-Erkennen-Waarderen.pdf>

⁷ https://www.universiteitenvannederland.nl/files/publications/Het_ranken_van_de_universiteit_NL_0.pdf

⁸ In het adviesrapport laat een expertgroep zien dat *league tables* ten onrechte pretenderen de prestaties van een universiteit in de meest ruime zin te kunnen samenvatten in één enkel getal.

of de ambities van het programma en bijbehorend gedrag op de werkvloer worden herkend, ervaren en gedeeld. Begin 2024 is een vragenlijst verspreid onder alle wetenschappers van de verbonden instellingen. Uit de resultaten blijkt dat het programma breed gedragen wordt. Zo'n 40% van de respondenten is bekend met het programma Erkennen & Waarderen. Alle ambities worden in hoge mate onderschreven. Wetenschappers staan het meest achter de ambities omtrent diversificatie van loopbaanpaden en focus op kwaliteit. Bijna de helft van de respondenten verwacht door de implementatie van het programma meer werkplezier en minder frustratie en ergernis te ervaren dan voorheen.

Tegelijkertijd maken de resultaten duidelijk dat er nog werk te verzetten is. Zo voelt ongeveer een kwart van de respondenten zich momenteel nog onvoldoende erkend en gewaardeerd voor het werk dat zij doen. Alhoewel meer dan een derde van de respondenten aangeeft een positieve verandering te zien als gevolg van het programma Erkennen & Waarderen in het systeem, beleid en de cultuur, wordt door een groter deel geen verandering gezien. Uit de cultuurbarometer blijkt tevens dat er wetenschappers bezorgd zijn over de effecten van het programma op de eigen loopbaan of de kwaliteit van onderwijs en onderzoek. Ook is een meerderheid bezorgd dat het juist niet lukt om de ambities van het programma Erkennen & Waarderen in de praktijk te brengen. Ook de Inspectie van het Onderwijs bevestigt in de Staat van het Onderwijs 2024 dat de universiteiten de intenties die zij zelf formuleren in het programma Erkennen en waarderen nog niet voldoende realiseren.⁹

Concluderend laat deze cultuurbarometer zien dat wetenschappers hopen op een verandering in de wetenschap en dat deze verandering in gang gezet is, maar ook dat het tijd kost om daadwerkelijk ambities te realiseren. Dat is geen verrassing; het is vanaf het begin duidelijk geweest dat de diepgaande cultuurverandering die de Nederlandse kennisinstellingen nastreven tijd vergt. Uit mijn gesprekken met de programmapartners blijkt dat de resultaten van de cultuurbarometer serieus worden genomen en worden gebruikt als aanknopingspunt voor het leggen van accenten of doorvoeren van interne veranderingen.

Vooruitblik

In 2024 staan voor de actoren in het landelijke programma Erkennen & Waarderen primair drie thema's centraal: de doorontwikkeling van de loopbaan- en ontwikkelpaden, het erkennen en waarderen van team science, en de ontwikkeling van kwaliteitskenmerken voor de beoordeling van de verschillende taken van wetenschappers binnen de instellingen en door wetenschapsfinanciers. Daarbij wordt ingezet op inzicht in de voortgang binnen de instellingen en op samenwerking, verbinding en kennisuitwisseling. Volgend jaar wordt uw Kamer opnieuw geïnformeerd over de voortgang van het programma.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.H. Dijkgraaf

⁹ <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2024/04/17/rapport-de-staat-van-het-onderwijs-2024>